

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 15 Septembre 1888.

Nr. 24.

Partea besericésca.

Momentulu consacraréi eucharistice si epicles'a liturgiiloru resaritene.

Unu studiu liturgico-dogmaticu de Dr. Victoru Szmigelski.

I.

„Catu de infricosiata e or'a acést'a!“ Astu-feliu eschiama diaconulu in fia care dintre liturgiile cele numeroase ale Siriloru¹⁾, dupa ce preotulu a rostitu preste pane si vinu cuvintele acelea, cari si Mantuitoriulu le-a rostitu la cin'a cea mai de pre urma instituindu sant'a Eucharistia. Infricosiatu e momentulu acest'a cu adeveratu! In momentulu acest'a se repetesce minunea, ce'a ce s'a seversitu odiniora pre muntele Golgot'a. Acest'a e momentulu, care face, cá éra si éra se se verse santulu sange, celu ce s'a versatu odiniora pre colin'a de spre apusu dela Jerusalimu, precandu acel'a, care si-l'a versatu si si-lu versa, nu incéta nici pre o clipita a fi pururea preafericitulu Domnedieu si isvorulu a tota fericirea, ce esista in cerin si pre pamentu. Acest'a e momentulu, care prin ace'a, cá ne representa adeveratulu trupu si adeveratulu sange alu Domnului nostru Isusu Christosu despartite unulu de altulu, éra si éra ne reproduce jertfa Domnului de pre cruce si o face acést'a nu numai intipuindu, ci in adeveru, in realitate si cu substanti'a²⁾. Acest'a e momentulu, care ne pune in mani o jertfa mareta, santa si pretiosa cá alt'a nici un'a, o jertfa, la care tote jertfele legei celei vechi se referiau cá la scopulu

loru si se implinescu cá nesce profetii sangerose. Acest'a e momentulu, in care prin renoit'a junghiare cea de taina a mielului lui Domnedieu recunoscemu pre Domnedieu de domnu preste viatia si morte si-i dâmu o venerare si unu omagiu, cá si care nu i-arú poté dá toti ângerii si santii la olalta si milioane de lumi la olalta. Acest'a e momentulu, in care fiinti'a cea mai scumpa, ce o are cerulu si pamentulu, adeca Fiulu celu unulu nascutu alu lui Domnedieu, Domnedieu-omulu sub form'a panéi si a vinului se oferesce bunatatii Domnedieesci cá jertfa deplinita si de prisositu pentru nenumeratele daruri, cari le-au primitu si le primescu dilnicu omenii singuratici si omenimea intrega in ordinea firei si in cea preste fire. Acest'a e momentulu, in care bunatatea si dreptatea lui Domnedieu éra si éra 'si dau man'a spre impacare, si in care fruptele espiatorie ale rescumperarei se aplica pâna la sfersitulu vécuriloru omenimei peatose. Cu adeveratu infricosiatu este momentulu acest'a!
„Candu vedi, cum jace Domnulu aci cá jertfa, si cum stâ si se roga preotulu in aintea jertfei, si toti 'su rositi de acelu sange pretiosu, mai credi tu atunci, cá petreci inca intre omeni si te affi inca pre pamentu? Nu te simtiesci mai vertosu in data ridicatu in ceriu, si nu alungi tu din sufletulu teu ori ce cugetu pamentescu, si nu vedi tu cu sufletu curatu si cu simtire limpede ce'a ce e in ceriu? — Au dóra mai vrei, se vedi intr'o alta minune covérsirea acesteii lucrari? Intipuesce-ti pre Elia si poporulu celu nenumératu, care stâ in giurulu lui, si jertfa jacundu pre pietri, si pre toti cei alalti in liniste si tacere adâncu, pre candu singuru numai profetulu se roga,

¹⁾ Eus. Renaudot. Liturgiar. orient. collectio ed. Paris. 1716 T. II. p. 33. 87.

²⁾ Trid. sess. 22. can. 1. 2. 3.

si flacar'a de o data cade din ceriu pre jertfa. Minunata e intemplantarea acést'a si de totului totu admirabila. Acum inse strapune-te de acolo la serbarea de facia, si nu vei vedé unu lucru minunatu, ci unu lucru care covérsiesce tota admirarea. Ací stá preotulu pogorindu nu focu, ci pre Spiritulu santu, si implinesce o rogatiune lunga, nu cá o faciá se se tramita si se mistuiesca cele puse in ainte, ci cá darulu se se pogore pre jertfa si printr'ens'a se puna in flacara sufletele tuturor si se le faca mai luminoase cá argintulu lamuritu in focu. Serbarea acést'a infioratoria, cine o va poté despretiui fára de a fi nebunu ori esitu din fire?¹⁾

E deci fára indoieia de unu interesu forte mare atatu in privintia teoretica catu si in privintia practica a sci, care e momentul acel'a tainicu si infricosiatu. Despre insemnatatea teoretica a acestei cestiuni nu aflu de lipsa a vorbí ací si nici nu voiu, se vorbescu, cá nu cumva se-mi atragu disgrati'a acelor'a, cari cele ce se publica in foi'a acést'a, a priori nu voru se le cetesca sub cuventu, cá ele aru fi teoretice si prin urmare aru fi prea seci si sarbede. Voiu se espunu deci insemnatatea practica a cestiunei de facia. Ací amintescu mai antaiu, cá fia care preotu se ié din omeni pentru omeni si se pune spre cele ce suntu cátra Domnedieu, cá se aduca daruri si jertfe pentru pecate²⁾, si de cate ori 'si implinesce chiamarea acést'a, carea e chiamarea lui cea mai de frunte, elu se infaciesieza in aintea Domnului nostru Isusu Christosu si-lu porta in mani si-lu aréta poporului credintiosu, si acést'a din momentul acel'a trebue se se simtiesca indemnatu a se aruncá in pulvere in aintea Ziditoriului seu si a dice: *Pre tine te laudámu, pre tine bine te cuventámu, tie 'ti multiamámu, Domne, si ne rogámu tie, Domnedieului nostru.* Din momentul acel'a incepundu se cuvine adeca darurilor inchinarea séu cultulu latríei, cáci din momentul acel'a pasiesce substanti'a trupului si a sangelui Domnului nostru Isusu Christosu in loculu substantiei panei si a vinului. Si apoi ce e inca si mai multu, fia disu fára intentiune de a provocá susceptibilitati, dara mie mi-se pare, cá valorea consacraréi eucharistice ar' fi celu pucinu dubia, déca preotulu s'ar' aflá in ratacire cu privire la momentul acestei consacraréi si ar' gresí ascriindu poterea de a prefaca pana si vinulu unoru cuvinte, cari nu an primit'o dela Mantuitoriulu, si denegandu de alta parte poterea acést'a acelorú cuvinte, caror'a le-a dat'o Mantuitoriulu. Éra déca nu mi-se va luá in nume de reu presupunerea, cá acei preoti, cari cetescu sirele acestea, 'su preoti de asiá, in catu se ingrigescu de binele sufletescu si de mantuirea sufletésca a poporeniloru sei, atunci nu

mi-se va luá in nume de reu nici ace'a, cá sirele acestea pre langa tóta tienut'a lorú obiectiva totusi voru combate unu abusu, despre care sciu, cá suntu preoti, cari 'lu admitu si 'lu comitu fára de nici unu scrupulu.

Abusulu acést'a nici de cum nu e de asiá, incatu suferirea lui se fia indreptatita celu pucinu pre catu-va tempu. Abusulu acést'a se referesce chiaru la esenti'a lucrului, éra in astu-feliu de casuri ori care omu cu minte trebue se recunosca principiulu, cá gresiél'a, careia nu i-se face resistintia, se aproba. Nici ace'a se nu mi-o dica cineva, cá preotii acei'a gresiescu in punctulu acést'a numai din nesciintia. Dora fia care preotu alu provinciei nostre besericesci are ori ar' trebú se aiba indemana actele conciliului provincialu primu tienutu la anulu 1872 si este detoriu a cunósce si a deprinde in viati'a pastoralá decisiunile, cari le-a adusu conciliulu amintitu si cari le-a mai adausu s. Scaunu apostolicu. Éra in apendicele acestoru acte va poté aflá la IV p. 265—279 o instructiune practica, care nu suferé abusulu acel'a de locu. Si in specialu la p. 275 aflámu casulu practicú: *Au iertatu e Catholiciloru de ritulu grecescu, cari n'au beserica de ace'asi ritu, se comunice in cele divine cu Grecii Schismatici si cu Ereticii? Nu-i iertatu: pentru-cá in casulu propusu potu merge la Baseric'a Catolica a Latiniloru, si in lips'a preotulu catolicu de ritulu grecescu, se primesca Sacramintele dela preotii Latini.* Acestea 'su cuvinte destulu de chiare. Dara instructiunea citata nu se indestulesce numai cu atat'a, ci espune si motivele, din cari purcede preceptulu acel'a negativu. Intre motivele acestea aflámu la p. 267 insirandu-se si urmatoriulu: — *abia este la heterodoxi vre unu ritu, care se nu se maculeze de vre una erore in materi'a credintiei.*

Unu astu-feliu de ritu maculatu in materi'a credintiei si inca in esenti'a acestei materie e si celebrarea santei Eucharistie, precum se seversiesce ea la resaritenii desbinati de centrulu unitatii preotiesci. Macularea acést'a se referesce mai alesu la form'a santei Eucharistie, precum me voiu silí a demustrá in cele ce urméza.

Invetiatur'a despre form'a santei Eucharistie, adeca despre cuvintele acelea, cari prefacu substanti'a panei si a vinului in substanti'a trupului si sangelui Domnului nostru Isusu Christosu, o propune si conciliulu nostru provincialu amintitu tocmá asiá, precum s'a propusu si s'a creditu invetiatur'a acést'a totu-de-un'a in beserica lui Christosu. In actele acestui conciliu cetimu adeca la Tit. V. c. IV. p. 77: *Materi'a, ce este a se intrebuintiá la s. Eucharistia, este pane dospista de grau in baserica nostra, si vinu de vitia; éra form'a suntu cuvintele, cu cari Mantuitoriulu institú s. Eucharistia: „Luati mancati,*

¹⁾ S. Joannu Chrisost. De sacerd. L. III. c. 4.

²⁾ Ebr. 5, 1.

acest'a este corpulu meu, carele se frange pentru voi spre iertarea pecatelor" si „Beti dintru acest'a toti, acest'a este sangele meu alu legeri cei noue, carele se versa pentru voi si pentru multi spre iertarea pecatelor" .

Voindu acum, se demustram indreptatirea acestei definitiuni dogmatice, nu ne vomu provoca la cuvintele santei Scripture, nici la marturisirile santiloru Parinti. Argumentele cele mai clasice imprumutate din isvorele acestea se potu afla in ori care manualu de teologia dogmatica¹⁾. Aci nu vomu recurge deci la isvorele acestea, ci la unu altu isvoru, care in beserica totu-de-a-un'a si cu totu dreptulu a trecut de mai insemnatu decat chiaru si scrierile santiloru Parinti. *Atara de ordinatiunile cele nealterabile ale Scaunului apostolicu — se privimu la acelea rogatiuni tainice ale preotiloru, cari dela apostoli s'au strapusu in tote partile lunei si se seversiescu intr'o forma in tota beserica catolica, ca legea de a se roga se statorescu legea de a crede²⁾*. Si intru adeveru liturgiile suntu profesiunea publica, cari o facu despre credinti'a loru acelea beserice, in cari se folosiau si se folosescu liturgiile acelea. Ele nu au purcesu nici candu dela vre o auctoritate privata, ci totu de un'a dela cei ce aveau, se guverneze beserica, adeca dela pontifici, patriarhi si episcopi, si nime nu cutediá, se schimbe ceva in liturgiile deja trecute in usu, cáci beserica totu-de-un'a erá cu mare bagare de sema, cá de teestulu loru se nu se atinga mani nechiamate. Veghiarea acést'a erá altu cum forte usiora, fiindu cá liturgiile dupa firea loru totu de a un'a au avutu menirea loru publica. Ori cine vede, cá astu-feliu usioru se poteá pune stavila la ori ce schimbare, schimosire ori falsificare a teestulu liturgiiloru. Intr'ensele aflamu deci depusa convingerea credintiosa a atatoru vécuri, cate vécuri s'au folositu norme si formele acestea santite ale cultulu domnediescu publicu. Episcopii, preotii si poporeni traiau si se rogau si credeau asia, precum propuneau si prescriau liturgiile loru. Ele fiindu folosite in publicu in adunarile sacre ale crestiniloru erau astu-feliu de o parte o instructiune religiosa, care se strapunea dela generatiune la generatiune; ele erau carti sante, cari se deschideau toturoru celoru ce voiau, se iée parte in cultulu domnediescu, si acést'a crestinii in vechime o faceau dilnicu. Éra de alta parte erau ele o marturisire neincetatu repetita a credintiei apostolice, unu simbolu publicu alu credintiosiloru si o intaritura puternica ridicata in contr'a invetiatureloru eretice. Éra déca stá lucrula asia, atunci se póte aplicá aci

¹⁾ Locurile s. Scripture, cari decidu costiunea de facia, 'sn Mt. 26, 26 urr., Mr. 14, 22 urr., Luc. 22, 19 ur. si mai alesu I Cor. 11, 23 urr.

²⁾ Coelestini epistola ad Gall. Episc. c. 11. *ut legem credendi lex statuat supplicandi.*

mai bine cá airea ori unde principiulu acel'a, cá ce s'a creditu in beserica totu de un'a, pretotindenea si de toti, ace'a are se tréca de invetiatura catolica. Si intru adeveru forte multe 'su invetiaturele acelea de credintia, cari se potu demustrá cu argumente traditionale imprumutate din liturgiile cele ce s'au folositu si se folosescu inca si astadi in beserica crestina. E apoi lucru firescu, cá argumentele cele mai multe si mai chiare le afla in isvorulu acest'a alu revelatiunei invetiatur'a catolica despre sant'a Eucharistia, de ore ce scopulu liturgiiloru celu mai de aproape si celu mai de frunte a fostu si este chiaru celebrarea cuviintiosa a santei Eucharistie. Potemu deci sustiené a priori, cá in acestu isvoru bogatu alu traditiunei besericesci vomu afla destule argumente chiare, cari se demustre invetiatur'a nostra despre form'a santei Eucharistie.

Se vedemu dara cele mai de frunte dintre argumentele acestea :

1. *Consonanti'a toturoru liturgiiloru cu privire la cuvintele acelea, cari le-a rostitu Mantuitoriulu instituindu sant'a Eucharistia.* E lucru firescu, cá acelea cuvinte, cari dupa voi'a Mantuitoriulu 'su neaperatu de lipsa, cá in liturgia se se renoiésca sacrificiulu eucharisticu asia, precum l'a seversitu densulu la cin'a cea de taina, trebue se se cuprinda in fia care liturgia, déca ea voiesce se fia credintiosa traditiuniloru apostolesci. Acum déca vomu cercá liturgiile, atatu cele apusene catu si cele resaritene, vomu dá intr'ensele de mai multe rituri de acelea, cari 'su comune toturoru liturgiiloru, chiaru si celoru mai vechi si mai simple. Astu-feliu de rituri suntu mestecarea vinulu cu apa, amintirea patimelor lui Christosu, rogatiunile pentru cei vii si pentru cei morti, rogatiunile de multiamita, Trisagiulu, cetirea unoru pericope luate din cartile noului Testamentu, rogatiunea Domnului, insemnarea si binecuvantarea cu semnuлу crucei, frangerea panei si cuminecarea. Dintre riturile acestea numai rogatiunea de multiamita, frangerea panei si cuminecarea le aflamu insemnate la cei trei evangelisti sinoptici si in epistol'a antaia a s. Paulu cátra Corinteni acolo, unde aflamu istorisindu-se, cum a instituitu Mantuitoriulu sant'a Eucharistia; éra despre acestea nime nu va dice, cá ele aru fi form'a santei Eucharistie. Afara de cele amintite mai aflamu in tote liturgiile apusene si resaritene esprimandu-se cuvintele acelea, cari le-a rostitu Mantuitoriulu preste pane si vinnu la cin'a cea de pre urma dicundu: *Imati mancati, acest'a este corpulu meu, care se frange pentru voi spre iertarea pecatelor, si: Beti dintru acesta toti, acest'a este sangele meu alu legeri celei noue, care pentru voi si pentru multi se versa spre iertarea pecatelor.* Consonanti'a acést'a a liturgiiloru cu privire la reproducerea acestoru cuvinte

e intru adeveru catu se pote de mare. Intre liturgiile cele multe grecesci constantinopolitane si alesandriene, coptice, armenesci, etiopene si apusene nu se pote afla nici macaru un'a, carea se nu cuprinda acelea cuvinte domnedieesci. Si reproducerea acest'a se face in tote liturgiile asiã, in catu cuvintele reproduse consuna pre deplinu cu originalulu loru din sant'a Scriptura abstragandu ici colé dela adangerea vre unui cuventu de totului totu neessentialu, precum e p. es. adangerea particelui *adeca* dupa cuventele *aces'ta e*, ori adangerea cuvintelor *si se impartiesce* dupa cuvintele *se frange* si *se vërta*¹⁾.

Dara pre langa tota increderea nostra se fimu si sinceri si se recunoscemu, cà consonanti'a acest'a nu e de totului totu universalã. Manuscrisele catoru-va liturgii apusene²⁾ si manuscrisele liturgiei chaldeesci nestoriane numite a apostoliloru Adeu si Maris³⁾, apropiandu-se de cuvintele Mantuitoriului abrumpu in prîpa si une ori adaugu in data dupa abrumpere semnu *etc.* seu altu semnu, care totu atat'a insémna; e deci invederatu, cà manuscrisele acestea presupunu de cunoscuta partea ace'a lasata a fara si aréta numai atat'a, cà preotulu are se o reciteze de rostu. Esista inse cinci liturgii sire, despre cari nu potemu vorbi cu ace'a-si incredere. In liturgiile acestea, *adeca* in cea a lui Dionisiu Barsalibi, a pontificelui Sistu, a s. Petru, a lui Tom'a de Eracl'e a si a lui Mateiu Pastoriulu cuvintele Mantuitoriului 'su atatu de schimbate, incatu ele astu feliu schimbate séu nu mai consuna in esintia cu cuvintele Mantuitoriului, precum le aflamu la ss. Mateiu si Marcu, séu nu mai suntu altu ceva, decatu numai o simpla istorisire a celor ce s'au intemplat la cin'a cea de pre urma⁴⁾. Dara abaterea acestoru cinci liturgii dela regul'a observata in tote cele alalte liturgii nu pote schimbã asertiunea de mai susu despre consonanti'a liturgiilor. Ce crediementu potu meritã acestea cinci marturii

si ce insemnatate potu ele avé, candu avemu in vedere, cà numai liturgii sire, cari cuprindu cuvintele Mantuitoriului asiã precum le-a rostitu densulu, esista cá la noue-dieci?¹⁾ Potemu deci dice, cà e mai de prisosu silinti'a lui Renandot²⁾ si a lui Asseman³⁾ de a aretã cu succesu, cà esista si codici de acei'a de ale acelor'a-si liturgii, in cari cuvintele Mantuitoriului se reproducu destulu de credintiosu, si de a demonstrã cà in acei codici, in cari cuvintele acele se cuprindu schimosite, teestulu celoru cinci liturgii s'a coruptu in interesulu faptului, cà multi dintre Sirii eretici si mai alesu Sirii Jacobiti séu Monofisiti nu ascriu prefacerea eucharistica cuvintelor Domnului, ci invocarei Spiritului santu séu Epiclesei.

Astu-feliu potemu dice, cà o liturgia, care se nu fi cuprinsu cuvintele cele ce dupa adeverirea apostoliloru le-a rostitu Mantuitoriulu preste pane si vinu la cin'a cea de pre urma, in vechime a fostu unu lucru ne mai auditu. De aci conchidemu, cà atatu apostolii, intemeiatorii liturgiei dispusi de insu-si Christosu, catu si cei ce au prelucratu si au redactatu liturgi'a mai tardiu in multe si diferite forme, au ascriu cuvintelor Domnului rostite prin graiulu preotului poterea de a prefaca panea si vinulu in adeveratulu trupu si adeveratulu sange alu Domnului nostru Isusu Christosu. (Va urmã).

Sant'a Evangelia.

(Continuare din Nr. 23).

Dupa aceste, se ne reintorcemu acumã cá se cunoscemu ordulu cetirei s. evangeliie care adi e statoritu in urmatoriulu modu:

1. Cetirea evangeliiloru se incepe cu s. evangeli'a *alai Ioannu*, si anume:

Luandu-se afara dilele: *Marti dupa Pasci* (Evangeli'a dela Luc'a), — *Dominec'a a III-a dupa Pasci*

¹⁾ V. p. es. liturgi'a grecesca a s. Marcu la Renandot Liturg. orient. collectio T. I. p. 155 ur. ed. Paris. 1716.

²⁾ V. Mabillon Liturg. gallic. Paris. 1729 p. 29.

³⁾ V. Renandot l. c. T. II. p. 606.

⁴⁾ Éta traducerea loru latinésca, precum o aflamu in colectiunea citata a lui Renandot. Liturgi'a lui Dionisiu Barsalibi in T. II. p. 450: Qui cum ad passionem salutarem paratus esset, panem etiam, quem accepit, benedixit, sanctificavit, fregit, et corpus suum sanctum vocavit eum, in vitam aeternam illis, qui illud acciperent. Populus: Amen. Sacerdos: Et calicem, quem miscuerat vino et aqua, benedixit, et sanguinem suum pretiosum perfecit illis, qui illud accipiant, in vitam aeternam. Populus: Amen. — Liturgi'a s. pontifice romani Sistu in T. II. p. 82. ur.: Cum vero passioni proximus esset, in pane, qui ab ipso benedictus, sanctificatus, fractus et divisus Apostolis sanctis fuit, corpus suum sacrificium dedit nobis ad vitam aeternam. Amen. Similiter et in calice, qui ab illo signatus, benedictus et datus Apostolis sanctis fuit, sanguinem suum propitiatorum dedit nobis ad vitam aeternam. Amen. — Liturgi'a s. Petru in T. II. p. 82: Cum vellet porro gustare mortem pro nobis et Pascha inter vespas celebrare, accepit panem super manus suas, benedixit, sanctificavit, fregit deditque turbæ Apostolorum et dixit: *Accipite et manducate in remissionem peccatorum et vitam aeternam.* Amen. Similiter calicem miscens vino et aqua benedixit, sanctificavit et dixit eis: *Accipite, bibite ex eo vos omnes ad veniam delictorum et vitam aeternam.* Amen. — Liturgi'a lui

Tom'a de Eracl'e a T. II. p. 384: Vere et certe accepit formam servi, ut in ea perficeret, quae futura erant ad salutem vitamque nobis praestandam. Accepit panem et vinum, benedixit, sanctificavit, fregit deditque Apostolis suis dicens: *Accipite, utimini et ita facite. Et cum hoc accepistis, credite et certi estote, quod corpus meum editis, et sanguinem bibitis in memoriam mortis meae facientes, donec veniam.* Populus: Mortis tuae. — Liturgi'a lui Mateiu Pastoriulu T. II. p. 348: Cumque Testamentum novum, quo vetus aboleretur, tradere vellet, panem fermentatum, in quo mysterium vitae tegebatur, accepit et oculis intentis aspiciens ad te Pater, gratias egit, benedixit, sanctificavit, fregit porrexitque discumbentibus in coena sua dicens: *Accipite, vescimini ex eo, hoc est caro mea, quae pro omnibus fidelibus mihi adhaerentibus dividitur, ut comedatur ad expiationem delictorum remissionemque peccatorum et vitam aeternam.* Amen. Similiter et calicem vitae, quem temperate miscuerat genuimine vitis et aqua, accepit et gratias egit, benedixit, sanctificavit deditque etiam illum mysterio suo initiatis commendavitque illis, ut ex eo omnes communicarent, quodque in eo salus bibentibus illum esset declaravit, cum eo uterentur in conscientia pura ad expiationem delictorum, remissionem peccatorum et vitam aeternam. Amen.

¹⁾ V. Benedictus, Antirhethicon. Renandot in colectiunea sa deja citata reproduce 42 liturgii sire in tota estensiunea loru.

²⁾ L. c. T. II. p. 143.

³⁾ Asseman, Biblioth. orient. T. II. p. 199.

a *Mironositiilor* (dela Marcu) si *serbatorea Inaltiarei* (dela Luc'a), evangeli'a s. Ioanu se cetesce incepundu din Dominec'a s. Pasci pâna inclusive Dominec'a Rusalieiloru, adeca in restempu de 7 septemâni.

Caus'a din carea cetirea acestei evanghelie s'a asiediatu pre restimpulu intre Pasci si Rusalie este, cã: *audiendu credintiosii in aceste dile cuvintele evangheliei lui Isusu Christosu, din nespus'a frumsetia a floriloru celoru mirositoare, cã si cum ar' rumpe nescari flori spirituale, se crêscu in credintia, si crescându se se intarêscu*¹⁾.

2. De luni dupa Rusalie se incepe Evangeli'a lui Mateiu, si se cetesce in decursu de 17 septemâni, dara asia, cã exclusive pâna Luni a 12-a septemâna dupa Rusalie, tóta diu'a se cetesce dela Mateiu, de Luni a 12-a septemana dupa Rosalie, inse in 5 dile ale septemanei evangeliile se cetescu dela Marcu, dara Sambat'a si Dominec'a érasu dela Mateiu. Ordulu acest'a totu asia e de observatu pâna in Dominec'a Cananienei séu a 17 dupa Rusalie (dêca ar' veni rondulu pre ea).

Caus'a cetirei Evangheliei s. Mateiu in acestu tempu, scriitoriu Teophanes asia o esplica:

*Tempulu anului se apropie deja cãtra finea primaverii. Sorele incepe a revarsã radie mai caldurose, frumseti'a floriloru incepe a se vestedi, si trecu florile cele mirositoare, dara gratiositatea acelorã o suplînescu frumseti'a liliiloru. Mi se pare dreptu ac'eã, cã ordulu cetiriloru evanghelice e destulu de acomodatã caracterulu tempulu, cã adeca intr'o seria si consequintia apta, cu tempulu se se impreune si invetiatur'a. Anume: dupa-ce cuvintele Evangheliei lui Ioanu tractante despre domnedicire, le-am fi ruptu cã si nesce rose spirituale astadi trecemu la liliile marelui Mateiu, culegându cã si nesce lilie preacurate cuvintele lui Christosu, prin care pre atletii sei i-in-démna la marturisire*²⁾.

S'a disu cã Evangeli'a lui Mateiu se cetesce pâna in Dominec'a Cananienei séu a 17-a dupa Rusalie: Facia de acést'a Domineca e de insemnatu, cã numai atunci se cetesce in rondulu Domineciloru (adeca dupa a 16-a Domineca dupa Rusalie,) decumva pascile anului venitoriu cadu in 22 Martiu séu cându liter'a pascaliei e A, cum va fi spre esemplu la anii 1915, 2010, deci nu totu la 35 ani cum se afirma in *Typiculu* edatu de Prea On. Titu Budu, pag. 49, pentru-cã dupa cum se vede din computulu dupa man'a lui Damaschinu, desi suutu 35 litre pascali, dara aceste nu ocuru in rondu dupa ani. Éra dêca pascile cadu intr'alta di, atunci evangeli'a acestei

Domineci nu se cetesce, ci se lipsesce pâna in Dominec'a înainte de Dominec'a Vamesiului si a Farisenului.

Cându susu insemnat'a Domineca (17) nu se cetesce in ordulu Domineciloru, atunci nu numai evangeli'a acelei'a se lipsesce, ci tóta septemna ei incepundu din Luni pâna in 17 Domineca, éra cându ace'a evanghelie se cetesce, impreuna se cetescu si evangeliile septemânei ei.

Dêca Dominec'a Cananienei se cetesce inaintea Dominecei Vamesiului, atunci si in dilele septemanei pâna la Dominec'a Vamesiului se cetescu evangeliile prescise din luni a 17-a Domineca pâna inclusive Sâmbata a 17-a, — dara numai atunci cându spre esemplu fiindu carnavalulu lungu nu s'ar' ajunge pre tôte Dominecele din evangeli'a dela Luc'a.

De multe ori inse nu numai a 17-a Domineca lasa afara, ci si a 13, 14, 15 si 16, asia dupa cum pascile cadu mai tâdiu ori mai iute, caci atunci loculu Dominecei lu- cuprinde evangeli'a Dominecei inainte de inaltierea crucei, cea in serbatorea crucei séu cea din Dominec'a dupa inaltierea crucei, precum se va cunósce acést'a din not'a mai josu dedusa.

3. Evangeli'a s. Luc'a se cetesce incepându de „Luni care urmêza dupa Dominec'a Inaltiarei“, séu precum e insemnatu in evangeli'a de Luni a 18-a dupa Rusalie(?).

Cetirea se face asia, cã in restempu de 12 septemâni, séu inclusive pâna in Dominec'a a 29-a dupa Rusalie, in tôte dilele se cetesce numai dela Luc'a. De Luni a 13-a septemana de dupa Dominec'a crucei séu a Dominecei dela Luc'a inse, in 5 dile ale septemanei se cetescu evangeliile dela Marcu, dara in Sâmbetele si Dominecele acelorã septemâni érasu dela Luc'a, care ordu asia urmêza pâna inclusive in Sâmbata lasatulu seculu de carne, deci nu pâna in Dominec'a Fiiului retacitu, cum se insémua in genere in „Typiculu“ mai susu citatu pag. 49. Éra

In Domineca lasatulu seculu de carne se cetesce dela Mateiu.

Luni, Marti, Miercuri si Vineri nu au evangeliã, pentru-cã in aceste dile se face liturgi'a Preasântiloru (vedi *typiculu* din Dominec'a Fiiului retacitu), desi in Palestin'a in acele dile se face liturgi'a deplinu (*Typiculu* in Miercurea brânzei), si Joi in septemana brazei evangeliile se cetescu dela Luc'a, — Éra Sambat'a si Dominec'a acelei septemani dela Mateiu.

In septemana I a s. pareseme la dupacinaru, evangeliile se cetescu dela toti 4 evangelisti. — Éra in Sâmbetele si Dominecele paresemelor se cetescu dela Marcu acele evangeliile cari nu s'au cetitu intre evangeliile lui Luc'a si Mateiu. — Ací inca e de insemnatu cã in Sâmbeta a 6-a a lui Lazaru si in Dominec'a Floriloru la liturgia se cetesce evangeli'a dela Ioanu.

¹⁾ Theophanes Cerameus Hom. 5 si 41 vedi la Nilles „Calendarium“ T. II. p. 315.

²⁾ Nilles Calend. T. II. p. 446.

În septeman'a cea mare, amesuratu înseminatatei dilorului acelei septemani, evangeliile sunt luate acusi din unu, acusi din altu dintre evangelisti.

Facia de ordulu mai susu specificatu alu cetirei evangeliiloru dela Luc'a suntu de a fi bagate în sêma urmatoriele:

a) Deora-ce ordulu cetirei evangeliiloru dela Luc'a cuprinde în sine si tempulu serbatorei Craciunului si alu botezului Domnului se se pôte grige, cã spre esemplu în dominec'a stramosiloru, Dominec'a înainte Nascerei lui Christosu, în ajunulu ori chiaru în serbatorea Nascerei, — dèca aceste ar' cadè pre Domineca — cã în anulu curente, — apoi în Dominec'a dupa nascere, — dominec'a înainte de botezu, în ajunulu ori în serbatorea botezului — dèca ar' cadè pre Domineca precum si în Dominec'a dupa botezu, nu se cetescu evangeliile dela Luc'a dupa rendu, ci dupa cum e însemnatu în Menologionu evangeliile prescrise pre acele dile.

Dreptu ace'a, dèca în acele Domineci ale lui Luc'a de dupa Rosalie, din cauza cã s'a cetitu alta evangelia prescrisa, si nu ce'a din ordulu evangeliiloru dela Luc'a, — se nu se cugete, cã trecandu acele Domineci, èrasi avemu se continuamu ordulu dominecei Rosaliiloru cu evangeli'a dela Luc'a de acolo, unde prin întervenirea evangeliiloru Domineceloru numite s'a înterruptu, pentru-cã atunci locul evangeliiloru dela Luc'a ilu suplinesce evangeli'a Dominecei respective (înainte, în serbatore ori dupa serbatorea nascerei s'au botezului); si asia evangeli'a Dominecei suplinite lasamu se trèca, si continuamu din ordulu Domineceloru dupa Rosalie cu numerulu urmatoriu.

Spre esemplu: În anulu curente, Dominec'a stramosiloru (11 Dec. c. v.) convine cu dominec'a 26 dupa Rosalie, deci evangeli'a Dominecei 26 se lasa afara si în locu-i se cetesce evangeli'a Dominecei stramosiloru (11 Domineca alui Luc'a). Asemenea se lasa afara evangeliile Domineceloru 27, 28, si 29 dupa Rosalie, pentru-cã aceste convinu cu Dominecele înainte nascerei, cu serbatorea nascerei si cu Dominec'a dupa nascere, deci remanendu afara evangeliile acelor Domineci dela Luc'a, candu reapucamu firulu, subtragemu dominecele suplinite si asia vomu urmã.

b) Dupace se edice principiulu cã „*Evangeli'a lui Luc'a se incepe Lunì dupa Dominec'a crucei*“, dupa parerea subscrisului nu e corecta o alta renduela carea suna cã „*evangeli'a dela Luc'a se incepe din Lunì a 18 Septemana dupa Rosalie*“. Aceste doue prescrise nu quadrèdia la olalta. Caus'a pentru-ce? voiescu a aretã mai alesu, cã mi s'a datu oca-siune a me convinge, cã unii dintre fratii preoti, nebagandu în sêma principiulu de mai susu, — în continu a cetitu evangeli'a dela Mateiu, pana ce a

ajunsu la Lunì a 18 dupa Rosalie, — ceea ce usioru se pote întemplã ori si caruia cetindu not'a dela începerea Evangeliiloru dela Luc'a. (Va urmã).

Acte istorice.

Suplicile lui Gregorin Maioru episcopulu Fagarasinului date Maiestatii Sale Imperiali în 25 Aug. 1782).*

Candu fui departe de Residentia mea ocupatu cu visitarea besericiloru si cu confirmarea credintiosiloru în credintia, mi s'a inmanuatu gratisulu rescrisu alu Maiestatii vostre despre abdicarea spontanea a mea dela episcopatululu meu, ce vedindu de locu m'am reintorsu acasa pre la începutulu Iunei precedente, aici nu preste multu am facutu Cerculariu conchiamatoriu la diecesea atãtu de vasta, s'au adunatu deputatii Clerului acuratu pre diu'a preserisa 12 Aug. Rescrisulu prealnatu în Sinodulu completu s'a cetitu cu cea mai mare supunere si veneratiune deodata cu epistol'a Domnului Cancelariu Aulicu, carea esplica mai departe voia prea înalta a Maiestatii vostre, în urmarea carora eu am abdisu de episcopatululu meu dela Fagarasin, si Sinodului i-am datu tota puterea se-si alèga Pastoriu nou, carele, ce eu pentru slabitiunile mele nu am potutu efeitui, acela ca mai harnicu se le servèsca si astu-feliu m'am facutu asemenea loru.

Fiindu cã eu din teneretiele mele tote poterile precum paingenulu trupulu meu, tote nesuintiele si în urma tota averea le am îndreptatu si folositu pentru binele publicu si pentru servitiulu Maiestatii vostre, cã pentru Principele meu celu mai înduratu, si din îndurarea lui D.-diu înainte de acea mai multi am cã Missionariu, daru mai alesu de candu din îndurarea lui D.-diu si din gratia Maiestatii vostre fui ce fui în alu 10-le anu în vinea Dlui, di si nopte mai multa petrecundu afara decatu acasa si dupa chiamarea mea veghiandu, forte multi retaciti i am readusu la staululu lui Christosu si între continue dificultati si adversitati am ziditu beserica în beserica pana la ruinarea mea, dreptu acea speru, cã Maiestatea vostra va ave bunetate a reflecta facia de atate ostenele si sudori ale mele pana candu voiu traî.

Inse si bunulu temporalu episcopescu, care pregratiosu mi s'a concediutu, sub grigea si tutea mea asia s'a maritu si ampliatu precum neci odata înainte de aceea.

Prim'a ora beserica cea vechia crepata de tote partile si aproape de cadere o am radimatu cu propte duratorie; turnulu beserice, care de multa era negatitu, l'am edificatu din pietra si lemne si l'am acoperitu cu lamine de plèu; în curtea residentiei am facutu unu granariu din materia solida, ce era neîneunguratu de lipsa pentru conducerea economiei; Blasiulu ajutandu pre cetatiemi l'am facutu ca de nou, am ziditu mai multe ospetarie, puncti si mori noue, am tirsitu paduri, am cumperatu vinee, am plantatu pometu, în emolumentulu dominiului am cumperatu mai multe sessiuni de pamentu si fenatie; am procuratu cu spese mari mai multe documinte, care servescu întru aperarea drepturiloru dominiali.

Aceste tote vorbeseu în favorea mea si învederatu areta cã talentele mie date adeca fundulu instructu nu l'am îngropatu în pamentu, ci ca unu servu credintiosu am facutu se fructifice stapanulu meu.

Candu inse de o parte acum asi fi potutu se iau folosulu acestora, despre tote am abdisu, èr' de alta parte Maiestatea vostra SSma în întielesulu gratiosei resolutiuni

*) Ved. nr. 23.

de dto 5 Aug. 1781 ati binevoitu a decide ca de acum inainte fundulu instructu se se transpuna episcopiloru dela Fagarasiu in doue mii de florini si fiindu ca Fisculu regescu la anulu 1773 cu ocaziunea transpunerei dominiului, fundulu instructu mi l'a datu parte in naturale parte in detorii de o suma 7057 fl. 49 $\frac{7}{8}$ cr., acum guvernulu si tesauraratu regescu in intielesulu ordinatiunei Maiestatii vostre mi impunu, ca afara de cele doue mii de florini prescisi pentru fundulu instructu se mai solvescu 5057 fl. 46 $\frac{7}{8}$ cr. la cass'a camerale in rate de 500 fl. pre anu.

Si fiindu ca acest'a hotarire preinalta neci odata nu mi s'a amentitu prin Fisculu regescu cu ocaziunea schimbării dominiului si neci nu mi s'a impusu ceva obligatiune de restitutiune si nu primiam neci eu sarcina pre competintia mea deca prevedeam ca voui fi deobligatu la restitutiune; inse si acea ce mi s'a pusu atunci spre greunamentu asupra ratei ce acuma s'a hotaritu, in cea mai mare parte o am folositu spre ampliarea si renoirea dominiului insu-si, nesciindu ca voui fi constrinsu la restitutiune.

Cu genunchi plecati me rogu de Maiestatea vostra, ca acum candu resignezu, prea gratiosu se me absolvati de sarcin'a restitutiunei, ca-ci acost'a prea inalta decisiune cu privire la restitutiune nu mi s'a spusu atunci, candu am primitu Episcopatu. De alta parte prin zidirea a mai multoru beserici in teritoriulu dominiului, daru mai alesu prin edificarea basiliceloru din Sarvadu si Sibiu lipsitu si seracu am devenitu eu, carele

Multiamescu Maiestatii vostre pentru prea gratiosu resolviu'a pensune si totu odata cutezu pre sufletulu meu si inainte lui D.-diu a propune Maiestatii vostre de episcopu in locul meu pre Ignatiu Darabant vicariulu generalu alatu sub mine catu si sub Predecesorele mien, care este celu mai aptu intre toti si intrece pre toti in talentu, sciintia, serguintia, patientia si esperintia, in pietate si in moravuri.

Cu aceste sum

Alu Maiestatii vostre

celu mai umilitu si pentru totudeuna

sopusu credintiosu si capelanu

Gregoriu Maioru episcopu.

Bibliografia.

Am primitu dela Clarissimulu dnu profesoru Joannu Ardeleanu urmatorea **Insciintiare.**

Opulu „Istori'a diecesei romane greco-catolice a Oradei-mari“ Partea a II-a 9 cole in 8° mare tipariu cicero si garmondu a esitu din imprimeri'a seminariulu archidiecesanu gr.-cat. din Blasiu.

Acest'a parte cuprinde istori'a speciala a romaniloru greco-catolici din dieces'a romano-cat. a Oradei-mari inainte si dupa propagarea calvinismulu, descrie grelele, prin cari au trecut romani din acea diecesa, pana la restaurarea ierarhiei romane gr.-cat. (1777) si enareza intemprările acesteia pana la mortea episcopulu de b. m. Ignatiu Darabant (1805).

Urmandu metodulu analiticu a posteriori se tiese istori'a pre bas'a documenteloru scose din archivulu dela „Propaganda Fide“ din Rom'a si dintr'alu episcopiei romane gr.-cat. a Oradei-mari, precum si din colectiunea fericitului E. Hurmuzachi, din renumitul opu alui Bunyitay V. „Nagy-Varad Egyháztörténelme“ s. a. m.

P. T. publicu pote fi siguru, ca opulu, la care vinu a deschide abonamentu, este destulu de interesantu si se vinde cu pretulu forte moderatu de **60 cr. v. a.**

Blasiu 31 Augustu 1888.

Dr. Joannu Ardeleanu.
prof. de filologia clasica.

Autoriulu cartii este cunoscutu cetitoriloru nostri si din publicatiunea mai multoru documente istorice forte importante de ale lui Sincai, Inocentiu Clain si Gregoriu Maioru. Valorea operatulu se pote apretia din temele ce tracteza. Cestiuni atinse de eminentulu nostru scrietoriu Georgiu Baritu in Catechismulu calvinescu, dlu profesoru Ardeleanu le demustra pana la evidentiya pre bas'a documenteloru autentice. Domnia s'a dovedesce, ca Romani de dincoce de Carpati prin s. unire cu Rom'a au trecut potopulu calvinismulu. Testulu istoriei se estinde pre 68 pagine tipariu cicero si consta din 15 §-i, cari forma partea I-a. In partea II pre pag. 71—137 tipariu garmond este „Repertoriulu de documinte“, textu originalu latinu, italianu, germanu si magiaru. Cea mai mare parte a documenteloru istorice pana acum an fostu needite. Eta elenculu opere: Precauventare, Partea II. 1. Starea Romaniloru din diecesa Oradei-mari inainte de propagarea Calvinismulu. 2. Romani din principatulu Transilvaniei pre tempulu Calvinismulu. 3. Incercarile strainiloru de a descalvinisa pre Romani din principatulu Transilvaniei. 4. Romani descalviniti din giurulu Oradei-mari, cari primira dogmele beserice rom.-catolice ajungu sub jurisdictiunea episcopiloru latini dela Oradea-mare. 5. Romani uniti cu baserica Romei pre tempulu episcopulu sufraganu Meletiu Kovacs 1748—1770. 6. Dificultatile restaurarii episcopatulu independinte gr.-cat. dela Oradea-mare. 7. Hierarchia Romaniloru gr.-catolici din dieces'a Oradei-mari inainte de canonisarea aceleia. 8. Restaurarea episcopatulu gr.-cat. dela Oradea-mare sub episcopulu Moise Dragosy 1775—1787. 9. Activitatea si meritele episcopulu Moise Dragosy. 10. Episcopatulu gr.-cat. dela Oradea-mare recastiga dominiulu Beinsului. 11. Canonicii primi a diecesei gr.-cat. Oradane. 12. Scurta descriere a diecesei gr.-cat. Oradane, de prepositulu Georgiu Farkas. 13. Vicariulu generalu Ignatiu Darabant se denumesc episcopu alu Oradei mari. 14. Meritele episcopulu Ignatiu Darabant. 15. Seria a dou'a a canoniciloru gr.-cat. dela Oradea-mare; er' dreptu specimen despre spiritulu in care este scrisa istori'a, reproducemu aici ceva din §. 6.

6. *Dificultatile restaurarii episcopatulu independinte gr.-cat. dela Oradea-mare.*

Dupa mortea lui Meletiu Kovacs intemplata la a. 1770 Romani nostri erasi ajunsera sub jurisdictiunea vicariulu latinu, care oficiu lu suplinea Ant. Ganoczy in locul lui Faji. Romani sub acestu pro-vicariu prin demustratiuni publice mai de multe ori dovedira, ca ei tare dorescu a ave episcopu independinte cu dieces'a desclinita de a latiniloru, cari demustratiuni, provicariulu la anulu 1775. 10 Juniu astufeliu le descrie nunciulu dela Vien'a:

„Cugetu ca va fi cu cale, ca pre scurtu se descriu Escelentiei Vostre disordinile prosime ale omeniloru catolici de aici de ritulu grecu. Acesti'a deja a dou'a ora convenira in numeru mare la casa, unde locuia fostulu domnu sufraganu; dela poporulu astufeliu adunatu se cerea votulu fiacarui si voturile se scrieau pre hartia, ca pre care l'aru voi mai bucurosu de episcopu pre Dragosy, s'au pre parintele Simonu? Cu astufeliu de ocaziune, precum de comunu se intempla, se esca desbinare intre poporu, unii

strigandu pre acest'a, altii pre ace'l'a. In contra lui Dragosy diceau ca nu e demnu de episcopu fiindu ca pre Escelenti'a Vostra Ve tiene de Domnedieu, si deca va fi episcopu ritulu orientala de securu 'lu va restorna, si in beserica orientala va introduce ceremonie de ale apuseniloru. Aici fara indoiela este mare dificultate, atatu pentru a invinge statornicia poporului necultu, catu si pentru a impedece latirea urei. Ce dicea inse partid'a contraria in contra parintelui Simonu, acele Escelenti'a Vostra usioru le pote precepe, de va reflecta la scrisorile tramise inainte de acest'a.

Nesuintiele reu voitoriloru nu potura indupleca pre Olasigani ca se nu tiene cu Dragosy, si cea mai mare parte a Oradaniloru totu de elu se tienu. Cei cari nu lasara a fi condusi de pasiune, temendu-se de scandalu, dupa a dou'a adunare alesera din simlu loru trei deputati mai de frunte si mai intielepti si-i tramisera la mine, care in ofiulu vicariatulu suplinescu pre domnulu Faji, care e morbosu. Acesti'a caindu-se inaintea mea, me rogara ca oricum se me ingrigescu, ca nu cumva crescundu tumultulu poporului se aiba urmari triste. Si de orece ei insisi suspiciunara, ca incepatoriulu si propagatoriulu tumultulu e parintele Simonu, dimitiendu-i am dispusu, ca acest'a de locu se vina la mine. A si venitu cu facia palida, tramurandu in totu corpulu; eu apot am inceputu a-lu admonia seriosu, ca elu care ar' ave detorintia a sufoca tumultulu escatu, inca elu lu-fomentea si propaga; se merga deci si fara intardiare se compuna tumultulu escatu, deca altcumu nu voiesce a esperia severitatea legiloru. Inspaimentarea omului pote nu de totu nevinovatu a si avutu efeptu, aici adunarile si strigarile incetara. Intentionea si scopulu poporului necultu a fostu, ca deca parintele Simeonu ar' fi avutu mai multe voturi, pre ace'l'a se-lu cera de episcopu dela angustisima imperatesa: inse nu sciu, ca si acum totu acea se mediteze. Se dice, ca capii factiunii suntu P. Simonu, Beregi, Etia Orosz si Fornagi, cari ca se-si ajunga catu mai usioru scopulu au chiamatu dela Aradu pre advocatul Magyar. Fornagi, precatu este mai neinvetatu intre ei, pre atatu si-a potutu mai pucinu infrena limb'a, spunu, ca intre altele ar' fi disu, ca Dragosy e ace'l'a, care recunose pre Patachich de episcopu; carui eu priu Simonu i-am spusu se puna padia gurei sale. Oradea-mare 1 Juniu 1775. Antoniu Ganoczy"

Din acestu documentu invetiamu, ca Romanii erau malcontenti, nemuliamiti cu guvernarea episcopului latinu, si in totu modulu se nesuiau, ca se-si alega onu atare episcopu, care se fia capace a pastra nevatemala ritulu si disciplina besericea orientala, si care se nu recunosca pre episcopulu latinu de capu alu besericea gr-cat. dela Oradea-mare. Pentru ace'a se si rogara de nou de Maria Teresia, ca se medilocesca dela pontificele Romei liberarea loru de sub jurisdicțiunea episcopului latinu.

Mariei Teresiei jacundu-i la anima fericitea supusiloru sei, si vedindu dens'a nedreptatile ce latinii demultu le practisoza facia de cei de ritulu orientala, pentru delaturarea acestui inconvenientu, scrisu o epistola pontificelui Piu VI, in care se roga, ca preasanti'a sa se binevoiesca a canonisa episcopi'a Romaniloru uniti dela Oradea-mare, adeca se faca ca episcopulu Moise Dragosy, care la a. 1776 in 26 Juliu, prin brevele preasantiei sala fuse denumitu de episcopu sufraganu alu Romaniloru uniti dela Oradea-mare, de aici inainte se fia episcopu independinte tocmai ca celu latinu. Pontificele inse primindu in acest'a cauza informatiuni si dela episcopulu latinu oradanu —

care precumu veduramu mai susu, din tote poterile se opunea acelei combinatiuni — inapoia cererea si nu voit se implinesca cererea imperatesei.

Dar in urma urmelor laudat'a imperatesa dupa o noua rogare a Romaniloru, decise firmu in sine, ca dorinta ferbinte a Romaniloru la totu casulu o va implini si i va scote de sub jurisdicțiunea episcopului latinu, facia de care ei pareau a ave unu resentiu si o aver-sime neinvigibile, pentru ace'a scrisu de nou pontificelui. Preasanti'a sa patriarhulu Romei vedindu insistinta imperatesei si a duoru popora (Iliriciloru si Romaniloru) dupa o matura deliberare, nu se mai opuse dorintei si voiei imperatesei, aici vedea acolo oresi cumu si voia lui Domnedieu. „Vox populi vox Dei“.

Dreptu acea pontificele in 3 Novembre 1776 rescrise imperatesei, ca este aplicatu a canonisa cele doue episcopate, numai prima ora se se deslege intrebarea despre modulu si conditiunile infiintari loru. Maria Teresia capetandu acestu raspunsu alu preasantiei sale incepu numai decatu a se suatu cu nunciulu apostolicu in privinta deslegarei punctelor prealabili, cari deslegandu-se prin deslucirile date si de Moise Dragosy, buna imperatesa le si tramise fara intardiare la Rom'a. Dupa aceste pontificele ne mai avendu cauza de a se opune, la a. 1777 in 23 Juliu si tramise bul'a de a canonisare a episcopiei Romaniloru uniti dela Oradea-mare“.

Recomandamu operatulu din estiuene caldurosulu spriginu alu Onoratalui publicu si nu ne indoiimu, ca-lu va si merita. Titulu opului suna pentru o diecesa numai, in fapta inse interesza pre toti romanii in generalu atatu din punctu de vedere istoricu catu si culturalu. Cartea se pote procura dela autoriulu in Blasiu. Totu dela Dsa se pote cumpera si partea I-a din Istori'a diecesei Oradei-mari, carea asemenea are importantia generala, tractandu si teme de interesu generalu ca: „scurta privire asupra faselor credintei romaniloru, dela increstinarea loru pana la seclulu XVIII“.

Sciri:

† **Justinu Moldovanu**, protopopu alu Districtulu Cudsirului, Parochu gr. cat. alu Orestiei, Inspectoru alu scoleloru districtuali si Asesoru la S. scaunu consistorialu.

Dupa unu morbu greu prevediutu cu s. sacrameinte a repausatu in Domnulu in 12 Sept. in anulu alu 46-lea alu etatei si alu 20 alu preotiei. Remasitielo pamentesci se voru inmormenta in 14 Septembrie dupa amiedi la 4 ore.

Fia-i memoria neuitata!

Invitare de prenumeratiune
la

Icon'a sufletului carte de rogatiuni si cantari besericesci.

Prelucrata si edata a dou'a ora prin Vasiliu Pateasiu preotu gr. catolicu in Er-Hatvan p. u. Tasnad-Szántó.

Cartea contine preste 200 pagini (mai de doue ori ca prima editiune) si se pote procura cu pretulu de 50 cr. exemplariulu legatu in calcainu de paunza, in legatura de paunza fina preste totu si cu gravuri inaurite, costa 75 cr. Compactanta elegantu in piele, in imitatiune de metalu seu vison de bordo cu gravuri si copcii, costa unu esempl. 1 fl. 25 cr., 2 fl., si 3 fl. 20 cr.

Portulu postalu cade in sarcina prenumerantiloru.

Recomandamu cu totu adinsulu acest'a carte preotiloru si cantori-docentiloru.

Partea scolastica.

Reguli pentru educatiunea baetiloru in tóte patru epocele.

In etatea prunciei educatiunea este aprópe totu ace'a fara distingere de sexu. In acést'a etate educatiunea este restrinsa pre lenga cas'a parintiésca atátu facia de pruncii de sexu barbatescu, cátu si facia de cei de sexu femeescu asia, cá conducerea generale a baetiloru se tiene de tata, éra a baeteloru de mama. Lucrarea acést'a a loru inse trebuie neconditiunatu se se intemple in consonantia, cáci altcum educatiunea nu va avé neci unu resultatu bunu. Procedur'a parintelui (tatalui) facia de baiatu presupunendu cá este corecta, are se fia aprobata si de mama, si intorsu, procedur'a mamei facia de baiata are se fia aprobata intru tóte si de tata presupunendu éra si, cá acést'a corespunde intru tóte unei educatiuni bune. Trecându anii primi, baiatulu instinctive este mai atentu la lucrarile tatalui seu, de cátu la ale mamei s'ale, asia încátu elu déca nu este prea influentiatu de mama-s'a si nu este negligatu in privinti'a educatiunei de tatalu seu, incede a manifestá unu feliu de independintia in caracterulu seu barbatescu. Lucra si in continuu lucra fâra cá se céra consiliulu s'au ajutoriulu mamei s'ale, s'au celu pucinu nu o face acést'a, déca tatalu seu se affa in nemidilocita apropiere de elu. Parintii se fia inse fórté atenti la astufeliu de manifestatiuni ale baiatului in specie si cu deosebire tatalu se indrume baiatulu din cându in cându a cere si ajutoriulu mamei s'ale in lucrarile lui de caracteru barbatescu, cá nu cunva se-si piérda pre incetulu din intimitatea sentiului seu internu, cu care datoresce mamei s'ale si de care va avé lipsa in tóta viéti'a s'a. *Mam'a este primulú factoru, care inspira in pruncii sei caldur'a animei, iubire ferbinte si placere spre lucru.* In genere in prim'a etate a prunciloru de sexu barbatescu trebuie se punemu pondu mai mare pre desvoltarea si indreptarea sentiului referitoriu la formarea treptata a lucrariloru apartienatórie barbatului, asia inse, cá acele se nu traga dupa sine dauna pentru etatea mai tardia a baiatului, adeca cá lucrarile lui se fia totudeuna inspirate si de iubire adeverata, va se dica in educatiunea baiatului mam'a inca se jóce unu rolu insemnatu.

In a dóu'a epoca a baiatului conducerea si educatiunea trebuie se fia impreunata cu o seriozitate mai mare. Procedur'a educatiunei are se urmeze unu anumitu sistem. Fiindu viéti'a omului scurta si neavendu tempu multu de cugetatu s'au mai bine

dísu de pierdutu, — parintii, educatorii si invetiatorii au se pasiésca mai cu multa resolutiune facia de baeti. Déca vre-unu sentiementu s'au altulu dintre cele nobile s'au neglesu in prim'a epoca, acel'a cu ori-ce pretiu are se premérgea in privinti'a educatiunei altoru sentiemente deja desvoltate si croite, si acést'a inca acum in a dóu'a epoca pana candu inca nu e prea tardiu. Aplicarile rele ale prunciloru de ori care sexu in acést'a epoca trebuie sufocate si stîrpite de totu pana candu inca nu s'a incuibatú in adênculu animei, cáci odata ingreunata anim'a de putredineá aplecariloru rele, nu se mai póte vindecá neci candu! Invidi'a spre es., ce din cându in cându se manifestéza in pruncu; prin mesuri intielepte se póte contrabalansá, aretandu-i, cá ce urmari rele póte se aiba si chiaru are invidi'a, déca nu nesimu din tóte poterile se-i punemu inca de tempuriu frêu puternicu. In privinti'a acést'a potemu aduce baiatului esemple din viéti'a practica, s'au se le enaramu istorióre acomodate gradului loru de desvoltare intelectuale, si tragundu conclusiunea se-i aretamu in modu palpabilu urmarile funeste ale invidiei.

Instructiunea propria se incede chiar' in a dóu'a epoca. Déca i-amu dedatu pre prunci inca in epoc'a prima la óre-cari reguli, atunci acést'a procedur'a continuata, inlesnesce fórté multu educatiunea si instructiunea in epoc'a a dóu'a. Baiatulu incede sistematicu a fi instruitu in scriere si cetire pre lenga unele trasuri elementari din desemnu si pre lenga introducerea lui in cunóscerea reguleloru limbei materne. Pre incetulu urméza si predarea altoru obiecte. Elementele istoriei copilulu nu numai se le memoriseze, spiritulu si anim'a lui se nu fia incarcate numai cu istorisirea séca a intemplariloru istorice si a resbeleloru, ci se ne nesimu a formá caracterulu pruncului prin esemplulu mareteloru figuri istorice, luate cu deosebire din istori'a patriei si din istori'a Greciloru si a Romaniloru. Cunoscintiele matematice au se fia impartasite baiatului dupa anumite reguli, dupa unu anumitu sistem, cá se se convinga elu insusi despre firea logica, pre care e basata matematic'a. Totu asia de cu interesu trebuie se introducemu pre baiatu si in insusirea cunoscintieloru naturali, si in urma tóte aceste cunoscintie trebuie impartasite prunciloru in deplina cunoscintia cu principiile religiunei crestine. Cáci vai de acelu baiatu, care aude din gur'a unui invetiatoriu atare instructiune, din care apare degradarea principiiloru religióse. Unu atare pruncu póte se devina omu si barbatu de sciintia, neci odata inse

omu si barbatu de cultura adevărata si de caracteru!

Instructiunea religioasă se-i servéscă pruncului de stea conducătoră, printre norii vietiei celei atatu de ficalóse! Spre multe este capace prunculu in acést'a epoca, dar' se nu perdemu din aintea ochiloru, că dintre aceste multe elu se fia impartasitu numai cu atari cunoscintie, ce-i suntu de folosu spre a poté deveni unu cetatianu fidelu patriei si natiunei s'ale, unu stêlpu puternicu, pre care cultur'a adevărata totu se se póta radiemá.

(Va urmá).

S. P. Radu.

Pedagogi teoretici.

§. 15. Pitagor'a.

Licurgu si Solonu au datu legi Spartaniloru si Atenieniloru, cari din punctulu de vedere alu educatiunei au avutu influintia practica asupra ambeloru popora. Afara de acestia in timpurile vechi au fostu si barbati de aceia, cari au pasitu cu unele idei proprii despre educatiune, pre cari le-au latitu in cercuri mai restrinsa si asia au influentiatu asupra educatiunei mai multu mediatu, din care cauza se si numesca teoretici. Scopulu acestor'a mai de aproape a fostu de a scrutá viet'i'a omenósca cá atare dupa scopulu si esenti'a ei si cunoscandu-o a influentiá asupra educatiunei generatiuniloru tenere, in cari priviau dinsii pre eredi si cultivatorii viitorimei.

De atari barbati se tiene si Pitagor'a (*Ἡπιδραγόρας*) nascutu in Samos la a. 580 in. de Ch. De tempuriu s'a ocupatu cu matematic'a, geometri'a si music'a, Pherekide, filosofulu, se-lu fi introdusu in filosofi'a naturala. Pentru a-se cultivá mai departe a intreprinsu mai multe caletorii*). Intre altele se fie fostu si in Egiptu, unde a invetiatu a cunosce scientiele inalte ale preotimei egiptene. Cándu s'a reintorsu in patria domniá tiranulu Polycrate. Densulu n'a ramasu aici, ci s'a dusu in Greci'a mare (Itali'a de diosu) si s'a asediatu in cetatea Croton. Aici a pasitu in publicu la a. 532 in. de Ch. Prin frumusesti'a trupesca, prin imbracamintea sa din vestimente albe de bumbacu, prin cumpetulu celu mare, cu deosebire inse prin oratori'a sa cea escelenta si-a cascadegat multi auditori, a adunatu mai multi teneri din familie de frunte. Din acestia a formatu o societate intognita dupa anumite reguli. Societatea semená mai multu cu o reuniune secreta seau cu unu ordu calugarescu. Invetiaceii erau de doue categorii. Unii se numia *exoterici* seau externi. Acestia erau aceea, ce suntu in ordurile calugaresci novicii. In tempu de 2—5 ani aveau se dee proba cum-cá potu fi primiti intre esoterici seau interni. In tempulu de proba se deprindeau in tacere si implenirea punctuosa a dispusetiuniloru magistrului. In acestu tempu dinsii nici nu vedeau pre magistru. La propunere erau

*) Despre caletoriile si preste totu despre viet'i'a lui Pitagor'a nu avemu date destulu de secure. Dela dinsulu si invetiaceii lui n'a ramasu nimic scrisu. Datele, cari exista suntu dela scriitori multu mai tardii. Dittes l. c. pag. 57.

despartiti de elu prin o pierdea. Cari sustieneau prob'a se primeau intre esoterici prin o ceremonia speciala si se initiau in secretele societatei. Diu'a primirei e cá di de bucuria. Pentru cei eschisi se redicá câte o piatra mormentală in scóla.

Membrii societatei duceau vietia comuna. In midfloculu unui bunu, pre care-lu captase in daru, crá sal'a comuna de propunere. In edificiele din giurulu ei locuiau invetiaceii. Spesele intretinerii le suportau din cass'a comuna, in care incurgiau contribuirile benevole ale invetiaceiloru. Graiulu erá forte simplu, disciplin'a rigurosa. Se obtineau dela carne, pástai, si vinu. Sede daru asi predomni pasiunile, a iubi unirea, a fi morali si sinceri. Scopulu institutului a fostu cultivarea junimei pre basa religioasa morale, si scientifica. Ocupatiunile cotidiane erau contemplari religioase-morali, instructiune in sciintia, convorbiri didactice, deprinderi in musica si gimnastica. De intre sciintie s'au invetiatu mai alesu matematic'a, fisic'a, cosmografi'a si filosofi'a. Impartirea tempului de di erá urmatori'a: Desu de demanetia se consulta ce lucruri suntu de implenitu in decursulu dilei. Indata dupa aceea se cetiau piese din Homeru seau alti poeti, apoi se cantá unu viersu seau se dicea cu lir'a, dupa care urmau studiile mai serioase. Terminandu-se studiarea se recreau pucintelu si dupa aceea se faceau preumblari comune, cu care ocaziune se convorbiau despre lucruri scientifice si in urma se deprindeau in gimnastica. Prandiulu erá comunu si forte simplu, constá din pane, miere si apa. Orele de dupa amédia le intrebuintiau pentru afaceri publice si casnice, pentru conversari amicabile, esaminarea sa propria si pentru scaldatu.

Sér'a se facea o reprivire preste cele petrecute in decursulu dilei.

Doctrinile*) lui Pitagor'a se potu reduce la urmatoriile: Este unu D.-diu, isvorulu a totu ce exista, universulu este trupulu lui, erá prim'a creatiune a sa este focalu. Corpurile ceresci insufletite au fostu in misicare continua. Urmarea acesteia a fostu armoni'a (svereloru), care noi nu o observamu fiindu dedati dela nascere cu ea. Sufletulu omului este de natura dieesca, numai densulu are valere nu trupulu si numai densulu exista dupa mortea omului. Omulu cá atare e de origine si genu dieescu, se tiene de spiritele, cari ab origine au locuitu in ceru, éra pre pamentu e numai spre penitintia si in urma éra se va reintorce in patri'a sa. Din nascere si dela natura omulu e neperfectu si inca plecatu spre reu si numai educatiunea religioasa l- pote curati si face demnu de origine sa adevărata. Dedarea, amicitia, poriarea nobila si in fine instructiunea in sciintia suntu pastorii, cari trebuie se influentieze asupra educatiunei omului si se-lu conduca la destinatiunea sa. Tota intieptiunea se aiba singurulu scopu de a eliberá spiritulu omenescu de jugulu poftii si a sensualitatei, a-lu duce la asemenarea cu D.-cieu si a-lu face demnu de impreunarea cu dieitate.

*) Kellner l. c. p. 27 si um.

Metod'a lui Pitagor'a a fostu probabilu positivu comunicatoria, basata pre autoritate, deunde celu mai puternicu argumentu a invetiaceiloru sei a fostu: *αὐτός ἐφα* (elu însusi a disu). Procedur'a erá astu-feliu, cá la începutu se dau invetiaceiloru se memoriseze întrebări si respunsuri, sententie morali, precepte religioase. Atari întrebări erau: „Ce e mai frumosu?“ (armoni'a). „Ce e mai puternicu?“ (intelligenti'a). „Ce e mai bunu?“ (fericirea). Cu acestea se aduceau in legatura reguli pentru vietia de e. Numai timiditatea parasese locul seu înainte de ce concede dieitatea. Tari'a spiritului se baseza pre tredia. Numai acel'a e liberu, care se domineza pre sene. *Sententie*: „Fara lumina (fara precepere) se nu vorbesci“. Foculu se nu-lu strapungi cu pumnariulu (Se nu atiti pre celu patimosu). „Nu mancă anim'a (nute intristá preste mesura). Precepte: „Nu este cuvenintiosu a cautá binele aiurea, de câtu la d.-diu pentru-cá fiindu numai unu D.-diu ¹⁾ si acel'a domnu a tote, urméza de sene, cum-cá dela acel'a trebue se ceremu binele“.

Cu referintia la educatiune Pitagor'a pretiniá mai multu educatiunea morala, decâtu cultivarea científica, éra deprinderea in virtute o preferiá discutiuniloru teoretice. Educatiunea morale si deprinderea in virtute a basato pre religione, carea i-se parea a fi celu mai de frunte midilocu de dezvoltare spre adeverat'a libertate si care are se reguleze intrega viet'a. Music'a o priviá cá unu midilocu de a promová educatiunea religioasa, de ore ce dins'a ajuta a domina pastiuurile, a nobilitá anim'a, a invinge pusilanimitatea si a delaturá deprinderea. Dupa forma music'a a fostu religioasa. Dintre instrumente au fostu admise lir'a si kither'a pre cându flaut'a si instrumentele de suflatu au fostu oprite.

Intre sciintie locul primu l-ocupá matematic'a, in carea densulu si-a acuiratu mare renume. Elu considerá acést'a de cea mai nobila sciintia si celu mai puternicu midilocu de a deprinde sentiurile si puterea de a cugetá, o considerá mai departe cá unu midilocu de a împedecá extravaganti'a fantasei si predominaréa sentimentului. Dela Pitagor'a avemu renumit'a asioma pitagoreica. Lui i-se ascrie inventarea monochordului, — unu instrumentu cu o corda pentru mesurarea întrevaleloru, — si lir'a cu optu corde. Totu densulu se fi aflatu tertietulu, din incidentulu, cá mergundu pre cale pre lenga o fauria a observatu cum batu trei însi cu ciocanulu in ore-care armonia.

In privinti'a familielorú cá atari Pitagor'a a sustienutu principiulu cum-cá educatoriú adeverati ai punciloru suntú parentii si este o nedreptate a desparti pre prunci de parenti. Dela prunci a pretinsu respectu catra parenti si betrani din motivu cum-cá unu pruncu cu atât'a e mai placutu dieitateri cu câtu iubescé mui multu pre parenti.

Reuniunea pedagogica s'a estinsu si afara de Croton prin alte cetati mai mari, membrii ei inse stau in legatura. Dovada la acést'a împregiurarea cá unu pitagoreu fiindu

morbosu, semtiendu-si finitulú vietiei si neavendu cu ce solvi spesele avute in otelulu unde fusese, a facutu pre o tabla in otelu unu poligonu. Venindu mai tardiu altu pitagoreu la otelu si vedendu poligonulu a solvitú totu cu ce a datoritu celu mortu. De aici poligonulu ca semnu alu ospetariei.

Privindu sistemulu de educatiune alui Pitagor'a in genere vomu cautá se cunoscemu, cá a fostu multu pucinu separatisticu si cum-cá pitagoreii formau ore-care secta. Elu a fostu de origine dorica si in sistemulu seu cum si in aplecarea lui se vede spiritulu aristocraticu. Cu poporulu n'a statu in comunicatiune. Se afirma chiaru si aceea, cá ar' fi avutu antipathia facia de poporu si cum-cá societatea lui deveni cu tempulu o societate aristocratica-politica, carea avea de scopu combaterea libertatei poporului. De aici a urmatu o reactiune contra reuniunei pitagoreice. Poporulu revoltatu a aprinsu cas'a, unde erau adunati pitagoreii. Multi au fostu ucisi, altii au scapatu cu fug'a. averea lorú a fostu jafuita. Cu aceea ocaziune se fiefostu — dupa unii — ucisu si Pitagor'a. Dupa altii scapandu a fugitu in Torontu, de aici in Metapantu, unde a muritu in etate de 99 de ani (500 a. Ch.)

Laurulu in mitologi'a clasica si la poporulu nostru.

Arbor victoriosa, trionfale
Onor d'imperatori e di poeti.
Petrarca.

Plânt'a meridionala, pururea verde, laurulú numitu si dafinu in frumsetiéza parcurile si gradinile tieriloru din sudu. Frundiele-i aromate se pórtá in comerciu si pre la noi. Poporulu nostru lu- cunosce din basmulu „*fél'a din dafini*“ ¹⁾ o reminiscentia bizara a legendei „*Daphne*“ din mitologi'a gréca. Mitulu in scurtu e urmatoriulu: framosulu Apollo iubiá cu fragedine pre Daphne, din'a nascuta din riulu Peneios, in Tesali'a. Selbatic'a nimfa iubiá inse padurile si singuratatea. Erá vênatoriá asemenea Dianeí. Cá se scape de urmarile blondulu dieu, a rogatu pre tata-seu, dieulu rfulorú, se o strafórme in fiantia nein-sufletita si, minune indata i-a crescutu scórtia preste facia, peru-i s'a schimbatu in frundie, braciele in crengi, petiórele in radecini si s'au infiptu in paméntu. Ea s'a straformatu in dafinu. Dieulu „cu peru galbina“ de atunci nu s'a mai potutu desparte de acést'a plânta si continuá a iubi si sub forma de arbore pre cea-ce a iubito odiniora, cá pre vergura. Cu frundiele ei si-incoroná capulu, si-infrumsetiá citer'a si tulb'a. Templele lui erau incungiurate cu dafini, de unde poetii i-au datu numele de „*Apollo Daphneos*“. In basmulu românescu Apollo e „fetiurulu de imperatu“, ér' nimf'a este o féta cu perulu „cu totulu de aur“ carea, asemene nimfelorú *Dryade*, si-are locuinti'a

¹⁾ Weisz, Lehrbuch der Weltgeschichte, tom. I. pag. 379.

¹⁾ A se vedé explicarea acestui basmu in colectiunea lui Fundescu: Basme etc. de Dr. A. M. Marienescu.

in *dafinu*. Basmulu spune, că dafnulu nu s'a mai deschis, că se reintre fét'a, după-ee ea a cunoscutu pre „fetiurulu de imperatu“ adeca Dafne înceta de a mai fi nimfa, atunci dîn'a. continua basmulu, a luat haine „calugăresci“, vâ se dica negre. Frumôsa alegoria luata dela colôrea nêgra a frundiilor de dafinu. Teocritu dice: *ταὶ δὲ μέλαινα γέλα δαφνὰ τὴν, Ἥιδιε Ἥανόν, λέκην ἐπὶ πέτρα τοῦτο τοῦ ἀγλαῖος.*

Camu serie Pliniu Româniî tieneâu, că laurul este *scutitu de fulgere*, fiindu-că e plânta consântita lui Apollo. De ace'a imperatulu Tiberiu consideră laurul că unu *parafulgeru* si se încoronă cu lauri, de câte-ori eră tempestare. — Inaintea palatului imperatului Augustu eră „*laurulu paditoriu*“. Ovidiu (Metamorph. I.) dice:

„Postibus Augustis eadem fidissima custos
„Ante fores stabis mediamque tuebere quercum“.

Urme de acêsta credintia a remasu si in poporul nostru:

„Nu-ti pregetă a plântă melinu (scumpia, liliacu) in giurulu casei“, — mi- diceă anutierti unu venerabilu betrânu; „sciu, că D.-T'a nu mi- vei dă crediemântu, dar' totusi ti-'oiu spune, că noi româniî asiă ne-amu pomenitu din stramosi, se punemu melinu in apropiarea casei, că melinulu *scutesce de trasnetu*“. Indata mi-o venitu in minte parafulgerulu lui Tiberiu, traditiunea lui Pliniu si versurile mai susu citate din Ovidiu. Mi-am pusu intrebarea: cumu vine, că poporul nostru a strapusu chiar' la *scumpia*, (melinu) credintia, ce aveâu strabunii despre *lauru*? Atunci mi-am propusu a face asta cestiune objectulu unei cercetări speciali. Asta-data me marginescu a constată faptululu, că aceasi este superstitiunea traditionala la stranepoti, că si la strabuni, numai objectulu este schimbatu, din cauz'a prea bine cunoscuta, că la noi nu cresce dafinulu.

„In anticitate eră credintia, dice Proclu interpretele lui Hesiodu, „că dafinulu are insusirea, tóta propria, că cine-lu mânca, devine poetu — „*vates*“ (prevediatoriu)“. De aci vine, că Licofronu lu- numesce pre poetu in sensu figuratu si *δαφνηφαγος* = mănătoriu de dafinu. Asiă si Sofocle in „Cassandra“. Mă Hesiodu spune de sine însusi, că fiindu inca pruncu pasceă mielii tatalui-seu sub muntele Eliconu, cându l'au indragitu Musele, i-au datu de măncatu lauru si a devenitu poetu¹⁾. Mai multa: Sibil'a (la Tibulu) dice despre sine: „Vera cano, sic usque sacras innoxia laurus Vescar, et aeternum sit mihi virginitas“ = eu cântu adevverulu pâna cându, că vergura nevinovata me nutrescu cu frundie de lauru santtu (lui Apollo), ér' Hesiodu (l. c.) marturiscesce, că Musele i-au datu se guste din laru, „*că se scie cele trecute si cele venitorie*“. Vă se dica frundiile de lauru prediceau lucruri venitorie. Se cercămu si acêst'a credintia, in poporul român. La tiéra in sér'a de „*San-Vasii*“, — presér'a anului nou, — „*vrajescu cu frundie de vescu*, care cá si dafinulu, este pururea verde

¹⁾ Vedi Teogonia vers. 30 si urm.

si are asemenea trecutu mitologicu, că pâna-ee Dafne nu fuse strafomata in plânt'a cu acel'a-si nume, invingutorii dela „*jocurile Pitice*“ se încoronău cu cunune *de vescu*. Vedemu, că poporul nostru, in lips'a de lauru, folosesce totu vesculu plânt'a sântita lui Apollo, pre cându inca (dupa conceptulu poetiloru) nu esistă laurul. Tênerii, curiosi a află venituriulu, mai întâiu numescu una parechia de frundie; „*N. cu N.*“, apoi le arunca in vét'ra fierbinte. Frundiile se incaldiescu, saru — uneori in focu, — si dău sunetu. Din aceste semne *vrajitorii de petrecere* ghicescu noroculu seau nenoroculu, — ce lu- aréta plânt'a misterioasa.

Curatu asiă faceâu Româniî cu frundie de dafinu. Se audimu pre Tibulu: „Cându laurul a saritu in focu facîndu sunetu mare, atunci a datu *semne bune*, bucurati-ve coloni“¹⁾. Ér' cându frundiile de lauru arse in vét'ra nu sariaû si nu produceâu sunetu eră *semnu reu*: „Si laurul arsu tare in foculu celu stinsu“ dice Propertiu²⁾.

La Greci, cá si la Români, a figuratu dafinulu cá *simbolu alu profetiei*. Aftoniu, retorulu, spune că in vechime i-diceâu *μυρτιζόν φυτόν* = (planta profetitoria); ér' Claudianu scrie: — „*venturi praescia laurus*“. — Acestu lucru se esplica de acolo, că Apollo eră dieulu profetiei, dafinulu (laurulu) eră sântitu lui; de aci si plântei i s'a atribuitu poterea profetiei.

Dar' Febu, Apollo este si dieulu sórelui si se identifica cu Helios (*ἥλιος*) = *Sórelu*: Acest'a inse si-are pre la noi o plânta numita „*flórea sórelui*“ (*Helianthus*). Tóta superstitiunea Româniloru si a Greciloru referitoria la dafinu (lauru) o aflămu strapusa de poporul nostru la „*flórea sórelui*“. Stramosii credeâu, că laurul pusu nóptea sub perina impartasiesce darulu de a *esplică visurile*; stranepotii credu astădi, că foile din corol'a flórei sórelui culese in „*canicula*“ si impreuna cu unu dinte de lupu déca le pórtia omulu dîn'a la sene, si nóptea le pune sub perina, dău poterea de a scî cele venitorie si in specie, de a esplică visurile. Precumu vedemu româniî mai prefindu si unu *dinte de lupu* între foile de flórea sórelui. Ací se ne amentimu, că *lupulu*, cá *simbolu alu resbunării* si totu odata alu *luminei eră animalu sântitu lui Apollo* (Helios)³⁾.

Insusirea profetica, ce se atribuiá dafinului a motivatu pre Eustatiu⁴⁾ a desvoltă etimologi'a cuventului astu-feliu: *δα*, e particeă intensiva si *φωρέω* = *chiamu*, cântu, frundia fiindu aruncata in focu dă sunetu. De aci, pote că, si latiniî au disu: *laurus*, dela particéu'a grec. *Αα*, partic. intensiva cá si *δα*, apoi verb'a lat. *uro* = ardiu, cá-cí se ardea in focu pentru predicerea lucrurilor venitorie.

Rol'a dafinului cá *simbolu de invingere* si *onóre* este

¹⁾ „Laurus ubi bona signa dedit, gaudete coloni!“

²⁾ „Et tacet extincto laurus adusta foco.“

³⁾ Stoll, Mitolog. I, 101.

⁴⁾ In „Hesiodi vita“, prefat. edit. Corn. Schrevellii, Amstelod.

aceasi astadi cá si in vechime. La Romani Romulu mai ántaiu s'a încoronatu cu lauri in semnu de invingere. Dupa esemplulu fundatoriului Urbei cu lauri s'au încoronatu toti cuceritorii mari, toti beliducii triumfatori. „Ipsè triumphati devinctus tempora lauro (Tibulu II. 5).

De atunci daten'a cá pre bani si pre monete comemorative, se infatisieza domitorii avendu capulu încoronatu cu lauri.

Tributul de onóre alu poetiloru destinsi si astadi este coron'a de lauri. Academiile si instituttele mai ínalte si astadi aplica versurile lui Horatiu (III. 30 14):

„ . . . sume superbiam

Quaestiam meritis, et mihi delphica, Lauro cinge volens
Melpomene comam“!

A. Viciu,
profesoru.

I. Probleme de contienutu aritmeticu.

1. Probleme despre proprietatile numeriloru.

(Numerii intercalati in parantesa se referescu la o problema paralela).

1. Ce numeru trebuie se adaugu la numerulu 27 (53) pentru a obtiené numerulu 63 (105)?

Sintesa. Numerulu acel'a se fia x . Déca adaugemu acestu numeru la 27, obtienemu numerulu $27 + x$ si acést'a face 63. Asia dara ecuatiunea fundamentala este:

$$27 + x = 63.$$

Resolvire. Dupa transpunere in partea a dou'a avem:

$$x = 63 - 27$$

$$x = 36.$$

Respunsu. La 27 trebuie se adaugu numerulu 36 pentru a obtiené numerulu 63.

2. Déca adaugemu la unu numeru óre-care 17 (23) obtienu numerulu 42 (58). Care este acelu numeru?

Sintesa. Numerulu necunoscutu se fia x . Déca la acestu numeru adaugu 17, obtienu numerulu $x + 17$ si acestu numeru face 42. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$x + 17 = 42.$$

Resolvire. Dupa transpunere in partea a dou'a resulta:

$$x = 42 - 17$$

$$x = 25.$$

Respunsu. Numerulu, care are insusirea pretinsa, este 25.

3. Cu ce numeru trebuie se marimu pre 35 (57) pentru-cá se obtienemu numerulu 53 (85)?

Sintesa. Se dicemu, cá pre 35 trebuie se-lu marimu cu x . Déca marimu pre 35 cu x , obtienemu numerulu $35 + x$ si acést'a corespunde la numerulu 53; in urmare ecuatiunea fundamentala este:

$$35 + x = 53.$$

Resolvire. Dupa transpunere in partea a dou'a avem:

$$x = 53 - 35$$

$$\text{s'au: } x = 18.$$

Respunsu. Trebuie se marimu pre 35 cu 18 pentru-cá se obtienemu 53.

4. Eu mi cugetu unu numeru. Déca marescu acelu numeru cu 56 (37), obtienemu cá resultatu 112 (96). Ce numeru mi-am cugetatu?

Sintesa. Numerulu cugetatu se fia x . Déca marescu acestu numeru cu 56, obtienu numerulu $x + 56$, care face 112. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$x + 56 = 112.$$

Resolvire. Transpunendu in partea a dou'a obtienemu:

$$x = 112 - 56$$

$$x = 56.$$

Respunsu. Numerulu cugetatu este 56.

5. Ce numeru trebuie se subtragemu din 67 (49) pentru-cá se obtienemu 18 (23)?

Sintesa. Se fia numerulu necunoscutu x . Déca subtragemu acestu numeru din 67, obtienemu diferenti'a $67 - x$ si acést'a face in valóre 18. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$67 - x = 18.$$

Resolvire. Dupa transpunere avem succesive:

$$67 = x + 18$$

$$x + 18 = 67$$

$$x = 67 - 18 = 49.$$

Respunsu. Trebuie se subtragemu 49 din 67 si atunci obtienemu 18.

6. Din care numeru trebuie se subtragemu 13 (46) pentru-cá se obtienemu 87 (52)?

Sintesa. Acelu numeru se fia x . Déca din acestu numeru subtragemu 13, obtienemu diferenti'a $x - 13$ si acést'a face 87. Ecuatiunea fundamentala asia dara este:

$$x - 13 = 87.$$

Resolvire. Dupa transpunere in partea a dou'a avem:

$$x = 87 + 13$$

$$x = 100.$$

Respunsu. Numerulu, care are insusirea ceruta, este 100.

7. Cu ce numeru trebuie se miciorezu numerulu 78 (47) pentru-cá se obtienemu 45 (16)?

Sintesa. Se punemu, cu numerulu x . Déca micioramu numerulu 78 cu x , obtienemu numerulu $78 - x$ si acést'a face 45. Ecuatiunea fundamentala este in urmare:

$$78 - x = 45.$$

Resolvire. Dupa transpunere in partea a dou'a avem:

$$78 = x + 45$$

$$x + 45 = 78$$

$$x = 78 - 45$$

$$x = 33.$$

Respunsu. Numerulu 78 trebuie se-lu micioramu cu 33 cá se obtienemu 45.

8. Eu mi-cugetu unu numeru. Déca numerulu 55 'lu miciorezu cu numerulu cugetatu, obtienu 24 cá restu. Ce numeru amu in gându?

Sintesa. Numerulu ce am in gându se fia x . Déca miciorezu pre 55 cu x , diferenti'a este $55 - x$ si acést'a face 24. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$55 - x = 24.$$

Resolve. După transpunere rezulta:

$$55 = x + 24$$

$$x + 24 = 55$$

$$x = 55 - 24 = 31.$$

Respunsu. Numerulu la care am cugetatu este 31.

9. Care numeru multiplicatu cu 67 (23) ne da 2345 (966) că productu?

Sintesa. Factorulu necunoscutu se fia x . Multiplicandu acestu factoru cu 67, obtinemu $67x$ că productu si acestu productu conformu problemei face 2345. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$67x = 2345.$$

Resolve. Prin divisiune cu 67 rezulta imediatu:

$$x = \frac{2345}{67} = 35.$$

Respunsu. Numerulu de sub intrebare este 35.

10. Pentru rezultatul este totu atât'a dîce óre-cine, fia, că la unu numeru óre-care se adauge 8 (7) s'au că numerulu se multiplica cu 8 (7). La care numeru a cugetatu elu?

Sintesa. Se fia numerulu acel'a x . Déca adaugemu la acelu numeru 8, obtinemu $x + 8$ si déca numerulu x 'lu multiplicamu cu 8, obtinemu productulu $8x$. Ambele expresiuni sunt conformu problemei, egali si deci ecuatiunea fundamentala este:

$$x + 8 = 8x.$$

Resolve. Déca transpunemu necunoscut'a in partea a dóu'a, avemu:

$$8 = 8x - x$$

$$8 = 7x$$

$$x = \frac{8}{7} = 1\frac{1}{7}.$$

Respunsu. Inusirea ceruta o posiede numerulu $1\frac{1}{7}$.

11. Déca la valórea întreita a unui numeru adaugu 2 (1), sum'a face 50 (76). Care numeru are acést'a inusire?

Sintesa. Se fia x acelu numeru. Valórea întreita acestui numeru este $3x$ si déca la acést'a adaugemu 2, obtinemu că sum'a $3x + 2$ si, conformu problemei, sum'a acést'a face 50. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$3x + 2 = 50.$$

Resolve. După transpunerea membrului alu doilea avemu:

$$3x = 50 - 2$$

$$3x = 48$$

$$x = 16.$$

Respunsu. Numerulu, care posiede insirea ceruta este 16.

12. Déca din valórea insieptita (intreita) a unui numeru subtragemu 75 (48), diferintia face 100 (36). Care numeru are acést'a inusire?

Sintesa. Se punemu, că acelu numeru este x . Valórea insieptita a acestui numeru este $7x$ si déca din acést'a valóre subtragemu 75, obtinemu diferintia $7x - 75$, carea

conformu problemei face 100. Ecuatiunea fundamentala este in urmare:

$$7x - 75 = 100.$$

Resolve. După transpunere in partea a dóu'a avemu:

$$7x = 100 + 75$$

$$7x = 175$$

$$x = 25.$$

Respunsu. Numerulu 25 posiede inusirea ceruta.

13. Care numeru are proprietatea, că este cu 152 (81) mai micu de cătu valórea lui întreita (indiecita)?

Sintesa. Se fia x acelu numeru. Valórea lui întreita face $3x$ si pentru-că acést'a valóre se fia egala cu numerulu x inusí trebuie, conformu problemei, se subtragemu din ea 152. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$3x - 152 = x.$$

Resolve. După transpunerea membrului necunoscutu in partea antâia si a membrului cunoscutu in partea a dóu'a obtinemu:

$$3x - x = 152$$

$$2x = 152$$

$$x = 76.$$

Respunsu. Numerulu, care intrunesc inusirea ceruta, este 76.

14. Duplulu si triplulu din unu numeru face impreuna 105 (375). Care este acelu numeru?

Sintesa. Se fia acelu numeru necunoscutu $= x$. Duplulu acestui numeru face $2x$ si triplulu lui face $3x$. Ambele producte facu in suma $2x + 3x$ si conformu problemei, acést'a suma face 105. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$2x + 3x = 105.$$

Resolve. Indeplinindu operatiunea indicata rezulta:

$$5x = 105$$

$$x = 21.$$

Respunsu. Numerulu, care intrunesc conditiunile din problema, este 21.

25. Déca multiplicamu unu numeru cu 9 (13), obtinemu unu numeru, care este cu 69 (28) mai micu de cătu numerulu de antâiu multiplicatu cu 12 (17). Care numeru are acést'a proprietate?

Sintesa. Se fia numerulu acel'a $= x$. Acestu numeru multiplicatu cu 9 ne da $9x$ că productu, éra multiplicatu cu 12 ne da $12x$ că productu. De óre-ce productulu de antâiu este cu 69 mai micu de cătu alu doilea, asia adaugemu la elu 69 si atunci ambele expresiuni: $9x + 69$ si $12x$ devinu egali. Ecuatiunea fundamentala este asia dara:

$$9x + 69 = 12x.$$

Resolve. După transpunerea membrului antâiu in partea a dóu'a, obtinemu succesive:

$$69 = 12x - 9x$$

$$69 = 3x$$

$$3x = 69, x = 23.$$

Respunsu. Numerulu, care posiede insusirile propuse, este 23.

16. Déca unu numeru lu- luamu de 6 (8) ori si la productu adangemu 29 (37), obtienemu unu numeru, care este cu 6 (17) mai micu de câtu însusi numerulu luat de 13 (9) ori. Care este acelu numeru?

Sintesa. Acelu numeru se fia x , care luat de 6 ori face $6x$. Déca la acestu numeru adangemu 29 obtienemu cá suma $6x + 29$. Numerulu x luat de 13 ori face $13x$ si fiindu-câ acestu productu este cu 6 mai mare de câtu expresiunea de mai înainte, asia subtragemu 6 din elu si obtienemu expresiunea $13 - 6$, carea este ecuivalenta la expresiunea de mai înainte. Dupa tóte aceste ecuatiunea fundamentala este:

$$6x + 29 = 13x - 6.$$

Resolve. Déca impreunamu membrii necunoscuti in partea a dóu'a si pre cei cunoscuti in partea prima, obtienemu succesive:

$$29 + 6 = 13x - 6x$$

$$35 = 7x$$

$$7x = 35, x = 5.$$

Responsu. Numerulu, care intrunescce conditiunile cerute este 5.

Esperientie pedagogice.

V.

Aveam in scóla unu pruncu fórtte afectuosu. Muntea acestui'a erá agera, atentiunea-i descépta, respundea cu ó vóce sonora si corectu, dar' erá reu colegu, reu conscolariu.

Am fostu introdusu in scóla o datina: cá déca unu scolariu se uitá de detorintiele sale disciplinare, conscolariulu d'in apropiere 'lu admoniá in modu amicabilu.

Acést'a vatemala pre prunculu meu; dar' densulu nu potea suferi gresielele altor'a. Déca vecinulu seu 'i atingea cartea seuu altu ceva, seuu 'i dicea ceva, ce lui nu-i placea, se maníá indata, injurá, redicá palm'a seuu pumnulu, si se puneá in positiune de bataia.

Cu fapt'a nu vatemá pre nimenea; dar' facea o facia maniósa, inspaimantatória, injuriile curgeau neincetatu de pre buzele lui.

Vai ce scolari rei suntu si astu-feliu de prunci! Acesti scolari nu numai cá suntu nesuferiti conscolariloru sei, ci conturba cele mai serióse prelegeri.

Vorbescu in scóla despre ceva obiectu, scolarii asculta cu atentiune, de o data andu o tiolire, care intrerupe acést'a frumósa armonia'

— Ce e acést'a? Cine striga?

— Me rogu domnule invetiatoriu, dice unu copilu plangându, me rogu C. P. nu-mi dá pace. Cercetezu lucrulu, me convingu, cá nu e nemica vecinulu lui numai a atinsu de densulu.

Grandina — fulgeru — d'in seninu.

Acuma atentiunea scolariiloru a disparutu.

In asemenea casuri ori care invetiatoriu, — câtu de flegmaticu se fia si- perde pacienti'a nu numai pentru cá are a aduce la ordine pre prunculu afectuosu, ci si pentru

tempulu perdutu, ce-lu intrebuintieza la disciplinarea vinovatului.

D'in esperientia m'am convinsu: cá agitatiunea, aprinderea, mâni'a rapentina, nu e alt'a decâtu actiunea temperamentului, actiunea unei fortie ce se agitêza fulgerului, si cá intiel'a a le cârui manifestari nu suntu moderate: nici prein sintiementulu mai finu, neci prin cultur'a morala, neci prein conduit'a buna sociala.

Cercandu isvorulu afectiunei acestui pruncu, am aflatu, cá nu numai temperamentulu, ci si conduit'a lui sociala in familia suntu caus'a acestui defectu.

Cugetam la inceputu, cá prin admoniari mai domóle se vá desvoltá intr'insulu intielesulu mintei, si se vá desvetiá scolariulu meu de acea pasiune. L'am facutu se intieléga urmarile acestui defectu, i-am pusu inaintea ochiloru imaginatiunea monstruósa a unui omu furibundu: cum 'si incrunta ochii, cum 'si incretiesce fruntea, cum se desbraca de tóta demnitatea omenéscá, prin injuraturile si misicariile lui selbatece; tóte inse au fostu indesiertu.

Vediendu cá pucinu se misica anim'a acestui pruncu la vorbele mele, am inceputu in faci'a scolariiloru a-lu dogeni mai aspru in modulu urmatoriu:

„Fetulu meu! tu cându te infuriezi nu semeni a fi omu, esti mai reu decâtu o fiéra selbaca. Déca nu te lasi de iutimea ta, vei fi nefericitu preste tóta viét'i'a. Toti ómenii te voru incungiurá cá pre unu câne turbatu. Nu ar' fi mai bine déca ai fi pacientu, si se ai si tu placere de jocurile conscolariiloru tei. Vedi cá conscolarii tei toti se ferescu de tine.“

Prunculu primíá tóte dogenile, si se aretá cá cum s'ar indreptá, dar' cându si cându totu se infuriá, si injurá pre conscolarii carii se apropiu de densulu.

O data intr'o prelegere 'lu agráiescu: C. T. vina afara! „Tu esti unu pruncu nefericitu; tu nu poti incapea cu altii neci pre langa cea mai buna vointia. Tie 'ti aduce viét'i'a sociala in locu de petrecere, — intristare. — Me temu cá laun'a ta se vá lipi si de altii, deca voru fi in gurulu teu, pentru acea trebue se te separezu de societate. Ia-ti cartile si siedi aici in scaunulu acestu golu.“

Apoi m'am adresatu catra scolari. Lasati de capulu seu pre acestu pruncu nefericitu. Vedeti cum 'lu genéza societatea. Ii ve-ti face bine, — lui sí vóue déca 'i ve-ti incungiurá societatea; cáci pre elu 'lu vá scuti de superare, éra pre voi de cért'a cea multa.

Se vedemu ce efectu a avutu acést'a dispusetiune.

Intr'o deminétia intrú in scóla mai de tempuriu, prunculu separatu inca e aci, dar' nu in scaunulu „exiliului“ ci intre conscolari, unde se certá cu unulu.

— Ce faci T. acolo?

— La acést'a mi- spune cu greutate cá V. U. i-a disu cá Legendariu seu nu e neci de o tréba.

— Apoi pentru acést'a te superi.

— Da, pentru ce dice despre cartea mea ce nu e adevratu. Cartea mea e chiar' cá si celelalte.

— E bine! acum știu, pre tine te supera vorbele cele nedrepte a le lui V. U. Dar' ôre adeveratu e acea?

— Cartea mea e chiar' că si cealalte.

— V. U! cum poti tu dice că cartea lui nu-i neci de o tréba?

— Me rogu domnule invetiatoriu, eu n'am disu: că nu e neci de o tréba, ci mai odinióra, cându am cantatu nesce poesii, am observatu, că lipsescu d'in trena 4 foi.

— Șci mi-ai aretá de unde lipsescu?

— Voiu cautá indata.

— Vedi fetalu meu! acést'a e reu, cându lipsescu foile d'in carte. Apoi déca ti-ar aretá V. U. locul de unde lipsescu foile, te-ai potea mânia pre elu?

— Ba.

— Da-i cartea!

V. U. cautá si afla locul.

— No vedi! Recunosci acumá că nu ai avutu caus'a a te mânia pre V. U.

— Recunoseu.

— De acést'a me bucuru; că celu ce recunósce gresié'a e aprópe de indreptare.

De aci înainte am pusu mai multa grigia pre scolariulu mien. D'in cându in cându 'lu intrebam in scrisu :Spune-mi T. esci acumá mai bunu.

— Elu surídea si se rusiná.

L'am eliberatu de exiliu, si asia eu incetulu si-a mai moiatu natur'a lui cea furiósa.

VI.

Comenius intre regulele disciplinaria dice si acea: „Se escitamu ambitiuinea prunciloru, se laudamu, se adomiamu; dar' purarea parentiesce.“

E fórte bine, cându pruncii dau multu pre sine, vá se dica: suntu ambitiosi; inse ambitiuinea loru se nu fie preá mare, se nu tréca in susceptibilitate.

Am observatu, că suntu multi prunci de acea natura, că déca invetiatoriulu nu-i lauda cându respundu bine, 'si perdu voi'a la invetiatura. Acesti prunci se potu numi ambitiosi. Suntu prunci si de acei'a caror'a déca le areta invetiatoriulu vre-o gresiala ori câtu de mica se supera. Astu-feliu de prunci suntu prea simtitori, — susceptibili—.

Mi aducu aminte de unu scolariu, pre carele déca nu-lu laudam, in prelegerea viitória nu respundea asia bine lectiuinea. Altulu éra — déca 'i aretam că libelulu seu pentru ocupatiuni e maculatu plangea.

Déca pruncii nu au alte defecte, aceste caractere la inceputu se potu cam lasá prunciloru, acomodandu-ne naturei loru; dar' totusi trebue grigitu că se nu csagereze, — se nu devina in pasiune.

Mai reu inse e prunculu mintiuosu.

Prunculu mintiuosu se insiéla nu numai pre sine ci si pre altulu. Apoi cam de commu se scie: Că cine mintiesce acel'a si fura.

Astu-feliu de vitiu trebue sterpitu d'in scóla, încátu numai se póte.

Intr'o di tramitu unu pruncu la parentii altui conscolariu cá se intrebe pentru ce n'a tramisu prunculu inainte de amediéi la scóla. Dupa amediéi -mi aduce acestu pruncu scirea in numele parentiloru: că a fostu morbosu. Acést'a nu éra adeveratu — m'am convinsu. —

L'am dogenitu pentru acést'a si l'am intrebatu inaintea conscolariiloru:

— Mai minti-vei vre-o data?

— Ba.

— Ti dai cuventulu de onóre.

— Da.

Apoi se scrii in notitiulu meu aci dupa cum 'ti voi dictá: „Astadi mi-am datu cuventulu onóre, că nu voi mai minti“. Datulu N. N.

Au trecutu multa tempu de cându n'am sfmítitu cá prunculu meu se mai fie mintitu.

Intr'o deminétia cercu ocupatiunile scripturistice a scolariloru. Vine si rendulu lui.

— Adu-ti ocupatiunea in cóce!

— Me rogu am seris'o, dar'am pierduto pre drumu venindu catra scóla.

— Se fie adeveratu?

— Da.

— Se póte cá scus'a ta se fie adeverata; dar' se póte si acea, că tu pentru 'acea dici asia, pentru că ti frica că te voiu numi negligentu. Spune-mi adevarata ti-e scus'a, seau numai de frica ai spusu asia?

Prunculu spune cam rusinandu-se: „că nu“.

Vedeti fiiloru! conscolariulu vostru N. B. si-a marturisitu gresiala, a fostu sinceru, e semnu dara că nu vá mai minti mai multu.

De aci înainte apoi a inceputu prunculu meu a se luá pre séma, si de câte ori 'lu scapá gur'a a minti ceva, 'si retregea vorb'a.

(Va urmá).

Petru Popescu.

Post'a redactiunei.

D-lui A. P. in S. Unu opu, care se tracteze in deosebi modul de a infientiá gradinele botanice, nu este cunoscutu. Opu, cari in genere tracteza despre arangiarea gradineloru suntu urmatoriele: G. A. Rohland, Album für Gärtner u. gartenfreunde. H. Jäger, Der Hausgarten. Th. Nierner u Th. Rümpler, Schmiedlins gartenbuch. C. Heinrich, Anlage, Bepflanzung u. Pflege der Hausgarten auf dem Lande. A. S. Neumann, Anleitung zu Gartenanlagen am Hause und der städt. Villa. Dr. R. Siebeck, die bildende. Gartenkunst in ihren modernen Formen, Theorie der bildenden gartenkunst die Elemente der Landschaftgartenkunst etc. Entwürfe für Garten in Parkanlagen etc.

